

Zpravodaj JBK 2013 č.8 - historie

Stále větší počet účastníků Bílých kamenů má zájem nejen o to, jak vojenský újezd Libavá po kterém jezdí vypadá, ale zajímá se i o to jak vznikl a co vlastně tu bylo před tím. Velmi stručnou a výstižnou odpověď jim dává tento zpravodaj, včetně odkazů na další zdroje informací.

Jedním z nejpovolanějších znalců této problematiky je pan Jindřich Machala, libavský kronikář, který na tomto území žije dlouhá desetiletí. Své poznatky knižně zpracoval do úžasného díla, kterým je Kronika Libavska, která vyšla již ve čtvrtém vydání. V první části knihy se autor zabývá stručnou historií všech obcí, libavskými pověstmi a mýty, vývojem tohoto území na první republiky a během války - poválečné období pak zahrnuje vše podstatné, co se ve vojenském prostoru událo až do roku 2012. Druhou část tohoto díla tvoří poklad - několik set úžasných fotografií z jednotlivých libavských obcí, seřazených abecedně. Nemnoho výtisků čtvrtého vydání je ještě na světě - účastníci letošního Kamene si mohou tento klenot zakoupit za zvýhodněnou cenu 290,-Kč přímo od autora, který bude vašim průvodcem a informátorem v libavském kostele.

Následné informace jsou předloženy z Encyklopedie WikipediE:

Historie vojenského prostoru Libavá

Vznik a vysídlení

Vojenské území kolem Města Libavá vzniklo na základě rozhodnutí Gottwaldovy vlády ze dne 17. září 1946 o zřízení vojenského tábora Město Libavá. Na základě usnesení vlády ČSR ze dne 6.6.1950 byl vojenský tábor ke dni 1.7.1950 prohlášen vojenským újezdem. Území újezdu bylo rozšířeno dalším usnesením vlády ČSR ze dne 5.2.1952 se zpětnou platností k 1. únoru 1952.

Po rozšíření tvořila území újezdu celá katastrální území 24 obcí (16 ze správního okresu Moravský Beroun, přičemž okrajová část katastru Nových Oldřůvek zůstala mimo újezd; 1 ze správního okresu Šternberk; 4 ze správního okresu Hranice; 3 ze správního okresu Olomouc). K 1.1.2003 byl vojenský újezd Město Libavá přejmenován na vojenský újezd Libavá.

Ve všech zdejších obcích žili do roku 1945 téměř výhradně Němci, kteří byli v letech 1945 - 1946 nuceně vysídleni a obce byly osídleny českými přistěhovalci, neboť podle požadavků Ministerstva národní obrany ČSR měl vojenský tábor vzniknout v centrálních Jeseníkách kolem Pradědu a Vrbna pod Pradědem.

Pro odpor veřejnosti i místních správních orgánů vláda ČSR dne 17.5.1946 vytvoření vojenského tábora v oblasti kolem Pradědu zamítla. Ministerstvo národní obrany ČSR proto pro vytvoření vojenského tábora urychleně našlo náhradní území kolem Města Libavé, což vláda schválila 17.9.1945. Obce, jež byly do té doby již osídleny českými přistěhovalci, byly nuceně vysídleny v průběhu roku 1947.

Chátrání

V průběhu následujících let byly opuštěné vesnice postupně zdemolovány včetně historických památek, kterými byla řada kostelů, kaplí i polních křížů, vodních a větrných mlýnů i tradičních selských usedlostí. Výjimkou se stalo pouze Město Libavá a bývalé obce Heroltovice, Luboměř pod Strážnou, Kozlov a Slavkov, kde je dodnes sporé osídlení. Památkový úřad v Brně uplatňoval památkový zájem téměř u všech libavských obcí, především u sakrálních objektů a dále u 24 větrných mlýnů různých typů, které se zde

vyskytovaly. Zachoval se však pouze poutní kostel ve Staré Vodě a větrný mlýn ve Městě Libavá. Na území vojenského újezdu je zakázáno soukromé vlastnictví, což se projevuje především na chátrání dosud zachovalých budov.

Pobyt sovětských vojsk

Po okupaci sovětskou armádou v roce 1968 byla část vojenského prostoru Libavá společně s vojenskými prostory Milovice a Ralsko postoupena sovětské Střední skupině vojsk. Zatímco milovický a ralský prostor byly při odchodu sovětských vojsk v červnu 1991 zrušeny, libavský převzala opět československá, později česká armáda.

Vojenský historik Martin Vaňourek na základě průzkumu zdejších staveb i typu vyslaných jednotek tvrdí, že v sovětské zóně vojenského prostoru Libavá byly po dobu 5 let rozmístěny jaderné střely namířené na západní Evropu, v reakci na rozmístění téměř 600 jaderných střel na území států NATO v Evropě. 122. raketová brigáda by podle něj nebyla počátkem roku 1983 vyslána do střední Evropy bez jaderných hlavic a tomu napovídá i technické zabezpečení základen. Sovětská armáda tu měla tři palebná postavení: Stará Voda, Přáslavice a Zelený kříž. Raketová brigáda byla odsunuta od 25. února do 16. března 1988 na základě odzbrojovacích jednání mezi Ronaldem Reaganem a Michailem Gorbačovem a rakety byly následně v SSSR zničeny.^[1]

Sovětská jednotka byla vybavena balistickými raketami 9K76 Temp-S (NATO je nazývalo SS-12 Scaleboard) schopnými nést jaderné hlavice. Před místními obyvateli byly skutečné údaje o poslání a výzbroji jednotky tajeny, mimo vojenský prostor však vznikla proti umístění raket řada peticí a protestů, jejichž autoři a signatáři byli pronásledováni.^[2]

Obyvatelstvo

Vojenský prostor Libavá je ze všech vojenských újezdů nejobydlenější. Nerespektování práv obyvatel vojenských újezdů (právo na místní samosprávu a právo vlastnit majetek) se před rokem 2007 několik let systematicky věnovala senátorka Jitka Seitlová, zejména v souvislosti s vojenským újezdem Libavá, kde začátkem roku 2007 žilo nejvíce, tedy 1174 obyvatel. Tři závažné podněty týkající se závažného porušování zákonů se potvrdily, jeden z nich se týkal nezákonného zahrabání bojových ochranných látek. Některé podněty se týkaly podezřelých okolností pořádání honů zvěře, neevidovaných a nezaplatných. Pro své snahy nenalezla širokou podporu ani u obyvatel vojenských újezdů (podle průzkumu z roku 2002 pořádaného armádou vyjádřilo 64 % obyvatel VÚ Libavá spokojenost se životem v újezdu), ti si však za ní chodili stěžovat neformálně soukromě, s obavou z prozrazení. Vyjádřila však vůli zabývat se problémem i z pozice zástupkyně veřejného ochránce práv, do které byla mezitím jmenována.^[3]

Zpřístupňování

Od vzniku až do roku 1991 byl vojenský prostor pro veřejnost zcela uzavřen. V roce 1991 přednosta újezdního úřadu rozhodnutím zpřístupnil intravilány sídelních útvarů civilistům bez omezení.^{[5][6]} V roce 2002 vydal výnos o zpřístupnění vybraných prostor, komunikací a turistických stezek.^[7] Ten byl v roce 2007, 2009 a 2010 nahrazen vždy novým výnosem. V roce 2002 bylo zpřístupněno 75 km² ploch a 27 km turistických stezek a cyklostezek, vojenský újezd jednal s Klubem českých turistů o vyznačení dalších a Vojenské lesy a statky chystaly výstavbu přístřešků, laviček, informačních tabulí a odpadkových košů.^[6]

Trvalé přístupné jsou podle výnosu újezdního úřadu sídelní útvary Město Libavá, Heroltovice, Kozlov, Luboměř pod Strážnou a Slavkov. Krom toho je trvale přístupná plocha kolem sakrálních objektů ve Staré Vodě, tedy kostel sv. Anny a sv. Jakuba Většího a

kaple svaté Anny s Královskou studánkou s přístupovými cestami a okolím do 50 metrů^[8] (podle výnosů z let 2007 a 2009 to bylo do vzdálenosti 100 metrů).

Dále jsou trvale přístupné silnice 440, 443 a 444 do sídla Město Libavá (444 přes Heroltovice, přes Starou Vodu), silnice 441 přes Kozlov, silnice 437 od Zeleného kříže u Kozlova přes Slavkov směrem k Loučce, silnice III/4427 přes Nové Oldřůvky, na okraji vojenského újezdu rychlostní silnice R35, a účelová komunikace ze sídla Luboměř pod Strážnou.

Vše bližší a další vám nabízí tato internetová adresa:

http://cs.wikipedia.org/wiki/Vojensk%C3%BD_prostor_Libav%C3%A1

Pokud se zajímáte přímo o zaniklé obce, poslouží vám tento odkaz:

<http://www.zanikleobce.cz/index.php?menu=11&okr=3805>

Jaroslav Jerry Koš